

Penambahbaikan Undang-undang Jenayah Syariah dalam Menangani Isu Transgender di Malaysia: Cabaran dan Cadangan

The Enhancement of the Sharia Criminal Laws in Coping with Transgender Issue in Malaysia: Challenges and Proposals

Mohammad Hariz Shah Mohammad Hazim Shah¹, Ahmad Hidayat Buang²

^{1,2}Jabatan Syariah dan Undang-undang, Universiti Malaya, 50603 Kuala Lumpur, Malaysia;

Progres Artikel

Diterima: 30 November 2021

Disemak: 30 November 2021

Diterbit: 30 November 2021

*Perhubungan Penulis:

Mohammad Hariz Shah
Mohammad Hazim Shah,
Jabatan Syariah dan Undang-undang,
Akademi Pengajian Islam,
Universiti Malaya,
50603 Kuala Lumpur,
Malaysia;
Email:
harizshah@siswa.um.edu.my

Abstrak: Perlembagaan Persekutuan telah memperuntukkan bidang kuasa Mahkamah Syariah melalui Senarai II, Senarai Negeri di bawah Jadual Kesembilan antaranya berkaitan kesalahan-kesalahan jenayah Syariah atau pelanggaran perintah agama Islam (precepts of Islam) selagi mana ia tidak termasuk dalam perkara di bawah Senarai Persekutuan. Meskipun pengasingan bidang kuasa ini telah dikuatkan lagi dengan pindaan Perkara 121(1A) pada tahun 1988 namun masih berlaku konflik bidang kuasa antara Mahkamah Syariah dengan Mahkamah Sivil sehingga kini dalam beberapa kes semakan kehakiman oleh Mahkamah Sivil terhadap kesalahan-kesalahan jenayah Syariah, inter alia, isu transgender. Artikel ini bertujuan untuk membincangkan undang-undang sedia ada dan fatwa yang terpakai terhadap golongan transgender serta melihat kesesuaiannya pada masa kini. Kajian ini juga turut meninjau status pengiktirafan transgender di beberapa negara terpilih. Artikel ini menggunakan metodologi kualitatif bersumberkan rujukan primer dan sekunder daripada buku-buku, artikel jurnal, keratan akhbar dan statut-statut seperti Perlembagaan Persekutuan, Akta dan Enakmen Negeri-negeri serta kes-kes yang berkaitan. Hasil kajian mendapati bahawa peruntukan undang-undang jenayah Syariah berkaitan transgender adalah berbeza antara negeri dan bersifat gender bias. Oleh itu, ia memerlukan penambahbaikan dan penelitian semula supaya lebih jelas dan komprehensif supaya tidak mudah dicabar oleh pihak-pihak berkepentingan.

Kata kunci: Semakan kehakiman, undang-undang jenayah Syariah, Mahkamah Syariah, konflik bidang kuasa, transgender.

Abstract: The Federal Constitution has provided jurisdiction for the Sharia Court under Item II, State List, Ninth Schedule amongst others regarding Sharia criminal offences or precepts of Islam as long as the offences are not stated in the Federal List. Even though this distinction of jurisdiction was further strengthened with the Article 121(1A) amendment in 1988 but there are still ongoing conflicts of jurisdiction between the Sharia and Civil Court to date in a few judicial review cases by the Civil Court on matters about Sharia criminal offences over the years, inter alia, the transgender issue. This article intends to discuss the existing laws and applied fatwas onto the transgender people and relook into today's relevancy. This study also reviews the status of transgender recognition in selected countries. This article uses qualitative methodology with primary and secondary references as sources from books, journal articles, newspaper excerpts, statutes such as the Federal Constitution, Acts, Enactments, and related cases. The finding suggests that the Sharia Criminal Offences Laws re transgender differ between states and are gender biased in nature. Therefore, it needs some enhancement and re-examination to

be more comprehensive and clearer hence will not be easily challenged by any mala fide parties.

Keywords: *Judicial review, Sharia criminal offences laws, Sharia Court, conflicts of jurisdiction, transgender.*

Pendahuluan

Golongan transgender pada permulaannya agak terencil dan bersifat individu di Malaysia kini telah menjadi satu organisasi tersusun bagi memperjuangkan hak-hak serta semakin berani menonjolkan perlakuan songsang mereka dalam khalayak ramai (Adam, Syuhada & Khader, 2020). Terdapat pelbagai faktor yang menyumbang kepada gejala transgender ini antaranya masalah peruntukan undang-undang Syariah sedia ada yang ringan dan longgar menjadikan proses penguatkuasaan seolah-olah diambil ringan tanpa usaha yang serius (Arif & Zubaidah, 2019). Selain itu, golongan ini juga giat mempromosi dan memperjuangkan hak mereka supaya diiktiraf atas nama hak kebebasan asasi manusia (Khairul, 2015). Meskipun terdapat peruntukan dalam Perlembagaan Persekutuan berkaitan hak kebebasan asasi namun ia hendaklah dibaca bersama-sama Perkara 3(1) yang meletakkan Islam sebagai agama Persekutuan, Perkara 74(2) Dewan Undangan Negeri boleh membuat undang-undang dalam Jadual Kesembilan Senarai II Senarai Negeri atau Senarai Bersama dan Perkara 121(1A) Mahkamah Tinggi tidak mempunyai bidang kuasa ke atas perkara yang diberi bidang kuasa kepada Mahkamah Syariah (Azam, 2017). Oleh yang demikian, golongan ini perlu ditangani secara holistik dan menyeluruh kerana mereka juga telah mengubah ciri-ciri fizikal sehingga ke tahap mengubahsuai alat sulit jantina semula jadi yang dimiliki (Izzat, Syahlan, Hisham & Fareed, 2018). Ini juga secara tidak langsung telah melanggar fatwa yang dikeluarkan oleh Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan tentang pembedahan tukar jantina (Azman, Anwar, Mursyid & Fatimah, 2020). Perbuatan ini jelas bertentangan dengan nilai-nilai agama dan norma setempat masyarakat. Akibatnya, jika tidak dibendung dan dicegah maka ia lama-kelamaan akan menjadi satu normalisasi dan mengundang kepada bencana-bencana lain yang lebih besar dan berbahaya dalam kalangan masyarakat. Undang-undang jenayah Syariah sedia ada perlu dikaji semula dan ditambah baik sekiranya terdapat kelompongan dan kekurangan. Untuk itu, beberapa cabaran pelaksanaan dan cadangan penyelesaian dibincangkan dalam artikel ini.

Analisis Peruntukan Undang-Undang Jenayah Syariah

Bagi golongan Lesbian, Gay, Biseksual dan Transgender (LGBT), secara umumnya mereka boleh dihukum di bawah Akta/Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah Negeri-negeri di bahagian “kesalahan yang berhubung dengan kesusilaan.” Pelaku transgender pula secara khusus boleh dihukum di bawah undang-undang Syariah yang melibatkan penampilan atau perwatakan yang berbeza jantina. Perlu difahami bahawa undang-undang Syariah adalah berbeza mengikut negeri kerana ia adalah tertakluk di bawah bidang kuasa negeri masing-masing namun kini terdapat enam (6) undang-undang antara negeri yang telah seragam (Ibrahim, 2012). Keseragaman di sini bermaksud mencapai tahap 75-90% sudah memadai dan tidak semestinya 100% disebabkan sedikit perubahan dilakukan terhadap keperluan bagi negeri masing-masing. Salah satu undang-undang seragam yang dinyatakan di atas ialah Undang-undang Kesalahan Jenayah Syariah yang mempunyai peratus penyeragaman terendah. Peratus tertinggi ialah Undang-undang Keluarga Islam, diikuti Undang-undang Tatacara Mal Mahkamah Syariah, Undang-undang Tatacara Jenayah Syariah, Undang-undang Keterangan Mahkamah Syariah dan Undang-undang Pentadbiran Agama Islam (Zainul, 2020). Seperti yang disebut, keseragaman tidak bermakna ia mencapai 100% uniformiti maka terdapat beberapa peruntukan dan seksyen yang tidak sama antara negeri misalnya peruntukan yang berkaitan dengan kesalahan transgender seperti yang dapat dilihat dalam Jadual 1 di bawah:

Jadual 1: Akta/Enakmen Berkaitan Kesalahan Transgender Di Bawah Undang-Undang Syariah

Negeri	Seksyen	Peruntukan
Wilayah Persekutuan	28	Orang lelaki berlagak seperti perempuan
Selangor	30	Lelaki berlagak seperti perempuan
Negeri Sembilan	66	Lelaki berlagak seperti perempuan
Melaka	72	Lelaki berlagak seperti perempuan
Johor	28	Orang lelaki berlagak seperti perempuan
Perak	55	Lelaki berlagak seperti perempuan
Kedah	7	Pondan

Pulau Pinang	28	Lelaki berlagak seperti perempuan
Perlis	7	Pondan (Lelaki berlagak seperti perempuan) Pondan (Perempuan berlagak seperti lelaki)
Pahang	33	Lelaki berlagak seperti perempuan
	34	Perempuan berlagak seperti lelaki
Terengganu	33	Orang lelaki berlagak seperti perempuan
Kelantan	7	Pondan
Sabah	92	Lelaki berlagak seperti perempuan atau sebaliknya
Sarawak	25	Lelaki berlagak seperti perempuan

Berdasarkan jadual tersebut, terdapat beberapa kelompondan atau kekurangan di dalam Akta atau Enakmen berkenaan kesalahan ini yang perlu ditambah baik sementara ia dilihat bersikap berat sebelah (*gender bias*) terhadap kaum lelaki kerana jika diperhatikan kebanyakan negeri hanya menyebut tentang kesalahan lelaki berlagak seperti perempuan. Kajian mendapati bahawa hanya tiga negeri sahaja yang mengambil kira kesalahan transgender daripada aspek kedua-dua jantina iaitu Perlis, Pahang dan Sabah. Selain daripada isu *gender bias* tersebut, adalah jelas menunjukkan bahawa kejelasan (*clarity*) perkataan yang digunakan berkaitan transgender juga adalah kabur (*vague*). Apa yang menarik perhatian penulis adalah fakta bahawa kesemua peruntukan tersebut menyebut tentang berlagak seperti jantina berlawanan atau pondan, tetapi tidak dinyatakan berkenaan pembedahan tukar jantina (*sex reassignment surgery*). Jadi persoalan yang harus ditanggap dan dikupas adalah berkenaan kejelasan perkataan dalam peruntukan undang-undang yang seolah-olah “*blank cheque*” dan membuka ruang untuk dicabar oleh mana-mana pihak yang berkepentingan. Ini bermaksud, jika seseorang itu hanya berlagak seperti jantina berlawanan maka ia merupakan satu kesalahan dan boleh dihukum tetapi sekiranya seseorang itu telah membuat pembedahan tukar jantina, ia bukan lagi dikira sebagai berlagak jika maksud secara literal/harfiah diambil kira oleh pihak lawan kerana tubuh atau jasadnya telah menyerupai bentuk fizikal jantina lawannya itu.

Mengambil contoh Seksyen 28 Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1997 di bawah tajuk “Orang lelaki berlagak seperti perempuan,” terdapat empat (4) elemen (*checklist*) yang perlu dipenuhi sebelum seseorang itu boleh ditangkap dan dihukum dengan kesalahan tersebut iaitu (i) lelaki yang memakai pakaian perempuan, (ii) lelaki yang berlagak seperti perempuan, (ii) di mana-mana tempat awam dan (iv)

dengan tujuan tidak bermoral. Secara logiknya, sekiranya dia tidak memenuhi salah satu daripada kriteria tersebut, maka dia tidak boleh dihukum di bawah kesalahan yang diperuntukkan. Disebabkan ini juga, kebanyakan golongan transgender – yang walaupun memaparkan kehidupan mereka di media sosial secara terbuka – tidak boleh ditangkap dan dihukum kerana tidak memenuhi kriteria yang keempat iaitu atas tujuan tidak bermoral yang tidak didefinisikan dan dikategorikan dengan jelas.

Pada pendapat penulis, mungkin pada masa tersebut golongan sasaran bagi seksyen ini adalah terhadap golongan mak nyah yang melakukan pekerjaan haram di tempat-tempat popular seperti Lorong Haji Taib dan Jalan Chow Kit tetapi zaman sudah berubah, maka golongan ini tidak perlu melakukan perbuatan terukutuk dan mencari pelanggan di tempat awam lagi. Teknologi canggih kini dengan pelbagai aplikasi sosial di telefon bimbit pintar sudah membolehkan mereka mencari pelanggan tanpa perlu berada di jalanan sekalipun. Oleh yang demikian, peruntukan yang kebanyakannya digubal pada tahun 90an ini dianggap sudah tidak relevan dan memerlukan penelitian semula serta pengemaskinian. Hanya negeri Perlis dan Sabah yang memperuntukkan kriteria hanya lelaki/perempuan yang berlagak seperti jantina berlawanan (*tasyabbuh*) di mana-mana tempat awam boleh dikenakan hukuman maksimum iaitu denda tidak melebihi lima ribu ringgit atau penjara tidak melebihi tiga tahun atau kedua-duanya bagi Perlis manakala Sabah hanya mengenakan hukuman denda tidak melebihi satu ribu ringgit atau penjara tidak melebihi enam bulan atau kedua-duanya. Kelantan juga tidak menyatakan kriteria yang sama tanpa meletakkan “atas tujuan tidak bermoral/berakhlak” namun kesalahan tersebut hanya bagi lelaki yang berlagak seperti perempuan dan bukan sebaliknya.

Fatwa

Transgender merupakan istilah umum bagi golongan yang mendapati nalurinya berlawanan dengan jantina asalnya manakala transeksual pula lebih khusus iaitu perlakuan menukar jantina daripada jantina asal kepada jantina berlawanan melalui pembedahan organ dan sebagainya (Azman et al., 2020). Artikel ini tidak mengulas satu persatu tentang golongan LGBT namun hanya menekankan tentang golongan transgender sahaja secara khusus. Oleh yang demikian, fatwa-fatwa yang berkaitan dengan transgender akan dibincangkan di sini. Sebelum itu, perlu dibezakan di sini antara khunsa dengan mukhannas. Menurut Kamus Dewan Edisi Keempat (2015), khunsa ialah orang yang mempunyai dua alat kelamin manakala mukhannas pula didefinisikan sebagai seorang lelaki yang menyerupai orang perempuan dari sudut lemah lembut, suara, pergerakan dan seumpamanya (Fahmi, 2020). Terdapat juga istilah lain seperti

mutashabbih yang bermaksud kedua-dua jantina lelaki dan perempuan yang menyerupai jantina berlawanan dengannya serta mutarajjilat iaitu kaum wanita yang menyerupai lelaki dari segi pakaian, percakapan dan perbuatan yakni berlawanan dengan mukhannas (Norsaadah, 2018).

Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia (Majlis Fatwa) Kali Ke-4 yang bersidang pada 13 hingga 14 April 1982 telah membincangkan soal “Pertukaran Jantina Daripada Lelaki Kepada Perempuan” dan muzakarah tersebut telah memutuskan bahawa pertukaran jantina daripada lelaki kepada perempuan atau sebaliknya melalui pembedahan adalah haram dari segi syarak. Seseorang yang dilahirkan lelaki, hukumnya tetap lelaki walaupun ia berjaya ditukarkan jantintanya melalui pembedahan, begitu juga dengan seorang perempuan. Manakala bagi seseorang yang dilahirkan “khunsa musykil” pula iaitu manusia yang dilahirkan mempunyai dua alat kemaluan lelaki dan perempuan adalah diharuskan pembedahan bagi mengekalkan salah satu alat jantina yang benar-benar berfungsi dan dapat digunakan mengikut keadaan yang sesuai.

Bagi “Hukum Menukar Status Jantina dalam MyKad” pula, Majlis Fatwa yang bersidang pada 14 April 2005 telah memutuskan bahawa merujuk kepada golongan khunsa, hukum menukar status jantina dalam MyKad bagi pemilik yang menjalani pembedahan jantina yang diharuskan adalah harus manakala haram hukumnya bagi pemilik yang menjalani pembedahan jantina yang tidak dibenarkan oleh syarak yang merujuk kepada golongan mak nyah atau pengkid. Haram penukaran status jantina di MyKad kerana ia membawa implikasi dalam aspek hukum seperti ibadat, aurat, pernikahan, perwalian, pembahagian pusaka, pengurusan jenazah dan sebagainya (Yaqin, 2020). Fatwa yang dibuat adalah selaras dengan ayat-ayat al-Quran yang mengiktiraf hanya dua jantina sahaja di muka bumi iaitu lelaki dan perempuan. Antaranya ialah firman Allah S.W.T dalam Surah Al-Syura ayat 49-50 yang berbunyi:

“*Dia menciptakan apa yang Dia kehendaki, memberikan anak perempuan kepada siapa yang Dia kehendaki dan memberikan anak lelaki kepada siapa yang Dia kehendaki. Atau Dia menganugerahkan mereka kedua-duanya anak-anak lelaki dan perempuan, dan menjadikan mandul siapa yang Dia kehendaki. Sesungguhnya Dia Maha Mengetahui, Lagi Maha Kuasa.*”

Konflik Bidang Kuasa Mahkamah Syariah Vs Mahkamah Sivil

Malaysia pada dasarnya merupakan sebuah negara *Common Law* dengan pengenalan undang-undang Inggeris oleh British di Negeri-negeri Selat (Shaikha, 1986). Profesor Tan Sri Datuk Ahmad Mohamed Ibrahim (1997) pernah mencadangkan keperluan terhadap pindaan Akta Undang-undang Sivil 1956 supaya Mahkamah Sivil tidak perlu lagi merujuk kepada *Common Law* England dan Kaedah-kaedah ekuiti yang ditadbirkan di England. Pada hari ini, pemakaian undang-undang Inggeris atau *Common Law* di Malaysia masih berjalan dengan berkuatkuasanya Seksyen 3 dan Seksyen 5 Akta Undang-undang Sivil 1956 (Disemak 1972) (Akta 67). Walau bagaimanapun, terdapat proviso pada Seksyen 3(1) yang mengizinkan supaya *Common Law*, kaedah-kaedah ekuiti dan statut pemakaian am tersebut diguna pakai sejauh mana keperluan terhadap keadaan tempatan. Ini bermakna, para hakim boleh menggunakan kebijaksanaannya dengan mengguna pakai undang-undang Islam dan undang-undang adat bagi memutuskan sesuatu penghakiman dengan tidak bergantung sepenuhnya kepada *Common Law* Inggeris. Tetapi sejauh manakah para hakim menggunakan proviso tersebut dan tidak melabuhkan sauhnya kepada *Common Law* Inggeris perlu dilihat dalam kes-kes semakan kehakiman yang telah diputuskan. Antara kes semakan kehakiman oleh Mahkamah Sivil yang mempunyai implikasi tertentu terhadap undang-undang Islam dan kedudukan Mahkamah Syariah di Malaysia ialah kes *Juzaili Mohd Khamis* (2015) (Narizan, 2017) dan yang terbaharu, kes *Iki Putra Mubarrak* (2021). Beberapa isu kontroversi berkaitan transgender iaitu isu *Muhammad Sajjad Kamaruzzaman* dan *Cik Kartina Abdul Karim* juga turut dibincangkan dalam subtopik ini.

Kes Juzaili Mohd Khamis

Apa yang dicadangkan oleh Ahmad Ibrahim itu supaya rujukan dibuat kepada undang-undang di Malaysia dan keadaan tempatan sangatlah relevan kerana jika kita berkiblatkan rujukan dari luar negara, maka implikasinya akan menjadi amat bahaya terhadap peruntukan undang-undang Syariah di Malaysia (Hariz & Hidayat, 2020) sebagaimana yang berlaku dalam kes *Muhamad Juzaili Bin Mohd Khamis & Ors v State Government of Negeri Sembilan & Ors* [2014] MLJU 1063 Dalam kes ini, rayuan dibuat ke Mahkamah Rayuan untuk mengisytiharkan supaya Seksyen 66 Enakmen Jenayah Syariah Negeri Sembilan 1992 (En. 4/92) yang memperuntukkan hukuman denda tidak melebihi satu ribu ringgit atau penjara selama tempoh tidak melebihi enam bulan atau kedua-duanya bagi kesalahan lelaki yang memakai pakaian perempuan atau berlagak seperti perempuan di tempat awam sekiranya disabitkan sebagai

bercanggah dengan Perlembagaan Persekutuan dan oleh itu seksyen berkenaan adalah terbatal dan tidak sah. Mahkamah Rayuan telah membenarkan permohonan rayuan berkenaan atas alasan seksyen tersebut bertentangan dengan hak asasi individu seperti yang termaktub dalam Perlembagaan. Hakim Datuk Mohd Hishamudin Mohd Yunus yang mengetuai panel tiga hakim menyatakan bahawa penguatkuasaan seksyen 66 itu akan meletakkan perayu-perayu yang mengalami masalah kecelaruan identiti jantina atau *Gender Identity Disorder* (GID) terus hidup dalam ketidakpastian, kesengsaraan dan rasa malu (Utusan Malaysia, 2014). Keputusan ini sudah semestinya mengejutkan banyak pihak terutamanya orang Islam kerana Mahkamah Rayuan telah mentafsirkan Perlembagaan ala Barat tanpa melihat kepada kehendak tempatan terutamanya mengambil kira faktor Malaysia sebuah negara Islam dan pihak-pihak terlibat dalam kes ini ialah penganut agama Islam (Azam, 2018).

Walau bagaimanapun, Mahkamah Persekutuan dalam kes *State Government of Negeri Sembilan & Ors v Muhammad Juzaili bin Mohd Khamis & Ors* [2015] 6 MLJ 736 telah mengetepikan keputusan Mahkamah Rayuan tersebut disebabkan ketidakpatuhan prosedur di peringkat Mahkamah Tinggi lagi. Meneliti penghakiman kes *Muhamad Juzaili Bin Mohd Khamis & Ors v State Government of Negeri Sembilan & Ors* [2015] 3 MLJ 513 di peringkat rayuan, Mahkamah Rayuan Putrajaya telah membenarkan rayuan perayu-perayu dan memutuskan bahawa Seksyen 66 tersebut sebagai (i) tidak selaras dengan kewujudan perayu-perayu dan kesemua penghidap GID yang lain, (ii) tidak konsisten dengan Perkara 8(1) Perlembagaan, (iii) berdiskriminasi atas alasan jantina dan melanggar Perkara 8(2) Perlembagaan dan (iv) menjejaskan hak perayu-perayu terhadap kebebasan bersuara yang mana mereka dilarang daripada menunjukkan diri mereka kerana memakai pakaian wanita atau menggayakan seperti wanita di tempat awam. Dalam kes ini, perayu-perayu merupakan lelaki Muslim yang berpakaian wanita dan memakai solekan. Mereka telah didiagnosis dengan keadaan perubatan yang dikenali sebagai GID. Disebabkan telah ditahan, ditangkap dan didakwa oleh pihak berkuasa agama Negeri Sembilan berkali-kali, mereka memohon untuk semakan kehakiman di Mahkamah Tinggi bagi pengisytiharan Seksyen 66 sebagai tidak sah dan tidak konsisten dengan Perlembagaan Persekutuan melalui Perkara 5(1) berkaitan kebebasan diri, 8(1) dan 8(2) berkaitan kesamarataan, 9(2) berkaitan kebebasan bergerak dan 10(1)(a) berkaitan kebebasan bercakap dan bersuara.

Di peringkat Mahkamah Persekutuan pula, mahkamah memutuskan bahawa tindakan semakan kehakiman oleh responden-responden (Juzaili Mohd Khamis dan lain-lain) adalah tidak kompeten disebabkan ketidakpatuhan prosedur penting dengan Perkara 4(3) dan

(4) Perlembagaan yang menyebut bahawa kesahan undang-undang yang dibuat oleh Parlimen dan Badan Perundangan Negeri (BPN) tidak boleh dipersoalkan dengan alasan tidak mempunyai kuasa untuk membuat undang-undang seperti yang telah diperuntukkan. Oleh yang demikian, mahkamah-mahkamah bawahan (Mahkamah Tinggi dan Mahkamah Rayuan) tidak mempunyai bidang kuasa dan terkhalaf dalam melayan permohonan mereka yang mempersoal kesahan/keperlembagaan Seksyen 66 melalui semakan kehakiman. BPN mempunyai kuasa untuk menggubal undang-undang Islam melalui Perkara 74 yang dibaca bersama Senarai II, Senarai Negeri, Jadual Kesembilan Perlembagaan. Hujahan responden bahawa BPN perlu mematuhi peruntukan-peruntukan berkaitan kebebasan asasi seperti yang telah dinyatakan secara langsung telah mempersoal kuasa BPN tersebut.

Penulis berpendapat bahawa walaupun keputusan Mahkamah Persekutuan tersebut sedikit sebanyak melegakan namun keputusan Mahkamah Persekutuan yang mengetepikan keputusan Mahkamah Rayuan atas alasan ketidakpatuhan prosedur dan bukannya isu utama berhubung pelanggaran hak kebebasan asasi dan faktor perubatan atau GID adalah agak rapuh dan mengugurkan sekiranya kes seumpama ini dibangkitkan lagi pada masa akan datang. Sekiranya merit kes yang diambil kira dan bukannya isu prosedur dan teknikaliti yang menyebabkan penghakiman yang dilakukan itu akan mengekalkan keputusan Mahkamah Rayuan tersebut. Sekiranya Seksyen 66 diputuskan mahkamah sebagai tidak sah dan tidak berperlembagaan, sudah semestinya ia akan memberi kesan negatif dan mampu meruntuhkan satu persatu peruntukan-peruntukan kesalahan jenayah Syariah yang lain juga seperti “*domino effect*.”

Kes Iki Putra Mubarrak

Nampaknya hipotesis ini adalah berasas berdasarkan keputusan terbaharu dalam kes *Iki Putra bin Mubarrak v Kerajaan Negeri Selangor & Anor* [2021] 2 MLJ 323, Mahkamah Persekutuan telah memutuskan bahawa Seksyen 28 Enakmen Jenayah Syariah (Selangor) 1995 (En.9/95) sebagai tidak sah dan tidak berperlembagaan (Suwarni, 2021). Oleh yang demikian, peruntukan berkenaan tidak lagi boleh diguna pakai di negeri Selangor bagi hukuman kesalahan seks luar tabi'ie. Mahkamah Persekutuan berpendapat bahawa kuasa untuk menggubal undang-undang sedemikian hanya terletak pada Parlimen dan bukannya badan perundangan negeri. Kesalahan jenayah tersebut juga telah terangkum di bawah Senarai I, Senarai Persekutuan (*Federal List*) justeru BPN hanya boleh menggubal undang-undang yang tiada dalam undang-undang Persekutuan. Keputusan sebulat suara oleh kesemua panel sembilan hakim yang diketuai oleh Ketua Hakim Negara, Tun Tengku Maimun

Tuan Mat itu sekali gus mengetepikan keputusan Mahkamah Persekutuan dalam kes *Sukma Darmawan Sasmitaat Madja v Ketua Pengarah Penjara Malaysia & Anor* [1999] 2 MLJ 241 yang mana Mahkamah Persekutuan memutuskan kedua-dua Mahkamah Sivil dan Mahkamah Syariah mempunyai bidang kuasa bagi mendengar kes liwat.

Selepas penghakiman Mahkamah Rayuan dalam kes Juzaili di atas, sepatutnya suatu tindakan proaktif dan efektif perlulah dilakukan oleh pihak-pihak yang berkaitan. Persoalannya ialah sama ada seksyen yang berkaitan dengan kesalahan transgender khususnya dalam artikel ini telah ditambah baik oleh setiap negeri, sama ada hujahan yang akan diguna pakai oleh pihak Majlis Agama Islam kuat dan tidak mudah dipatahkan sekiranya terdapat pihak-pihak lain yang mencabar keabsahan dan keperlembagaan seksyen tersebut serta sama ada seksyen berkaitan transgender tersebut sebenarnya berperlembagaan dan tidak melebihi kuasa seperti diperuntukkan Perlembagaan terhadap bidang kuasa negeri-negeri dalam menggubal seksyen tersebut. Persoalan-persoalan ini perlu diteliti dan dikaji secara mendalam dalam menangani isu transgender dengan lebih berkesan di Malaysia kerana Mahkamah Syariah akan senantiasa bergelut dengan kes-kes seumpama ini yang menjadi tumpuan umum seperti isu di bawah.

Isu Muhammad Sajjad Kamaruzzaman

Seorang usahawan kosmetik terkenal, Muhammad Sajjad Kamaruzzaman (Sajjad) telah dikenakan waran tangkap tanpa jaminan oleh Mahkamah Tinggi Syariah Shah Alam pada 23 Februari 2021 selepas gagal hadir ke mahkamah pada sebutan semula kesnya. Oleh itu, Jabatan Agama Islam Selangor (JAIS) telah berusaha mengesan dan mencarinya untuk dibawa ke mahkamah (Noraina & Yusmizal, 2021). Pihak JAIS juga menegaskan bahawa sekitar empat orang penguat kuasa JAIS yang diperlukan untuk menahan usahawan kosmetik tersebut dan bukannya 122 orang dalam satu-satu masa (Shariful, 2021). Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama), Datuk Ahmad Marzuk Shaary menegaskan bahawa sesiapa yang didapati melakukan kesalahan termasuk Sajjad tidak akan terlepas daripada dikenakan hukuman mengikut lunas undang-undang (Zaain, 2021). Ia adalah susulan daripada pertuduhan yang dikenakan ke atas beliau pada 6 Januari 2015 kerana berpakaian seperti wanita dalam satu majlis bacaan Yaasin dan solat hajat pada tahun 23 Februari 2018 di pusat kecantikan miliknya di Seksyen 16, Shah Alam. Beliau didakwa mengikut Seksyen 10(a) Enakmen Jenayah Syariah (Negeri Selangor) 1995. Walau bagaimanapun, beliau mengaku tidak bersalah dan telah dibenarkan oleh mahkamah supaya dibebaskan dengan jaminan RM3,000 (Bernama, 2021).

Disebabkan tindakan masyarakat terhadapnya termasuk JAIS yang bukan memberinya iktibar tetapi membuatnya lebih takut, tular berkaitan video Sajjad berdurasi 1 minit 45 saat yang telah mengisytiharkan dirinya keluar daripada agama Islam melalui satu video yang dibuat sendiri olehnya. Memetik kata-katanya: “*Saya keluar daripada agama Islam, itu lebih afdal. Saya tak main-main, saya cakap betul. Mereka yang buat saya nak keluar daripada Islam. Mereka buat saya lebih jauh daripada Islam.*” (Mukhriz, 2021). Persoalan lain timbul tentang sama ada lafaz keluar Islam yang dilakukan olehnya adalah sah atau tidak.

Isu Cik Kartina Abdul Karim

Isu Sajjad ini juga telah menimbulkan kembali kisah kontroversi seorang lelaki Melayu yang telah dibenarkan penukaran jantinya kepada wanita. Bukan itu sahaja, bahkan selepas berjaya menukar jantinya beliau juga berkahwin dengan seorang lelaki Melayu. Kes terpencil ini telah dilaporkan dalam akhbar Berita Harian pada 7 November 1975. Cik Kartina binti Abdul Karim yang pada masa itu berumur 24 tahun sebelumnya dikenali sebagai Mohd Fauzi bin Abdul Karim bernikah dengan Encik Abdul Razak Othman yang merupakan seorang peniaga dari Singapura. Mereka dinikahkan di hadapan Timbalan Mufti Johor, Datuk Syed Alwee Abdullah (pada masa itu) di Johor Bahru dengan diwalikan oleh bapa kepada Cik Kartina sendiri iaitu Encik Abdul Karim Anang. Cik Kartina telah menjalani pembedahan menukar jantina di Hospital Kandang Kerbau, Singapura pada 24 Oktober 1974. Sebelum menjalani pembedahan tersebut, pakar-pakar pembedahan di Singapura mengambil masa selama enam bulan untuk menyiasat keadaannya yang sebenar sebelum dibedah (Guntor, 1975).

Sebelum bernikah pula, Timbalan Mufti dan beberapa orang tokoh agama di Jabatan Agama mengambil masa kira-kira tiga jam untuk mengkaji dan menyelidik dari segi agama sebelum berkenan menikahkan Cik Kartina dengan Encik Razak. Bagi mengukuhkan tujuannya untuk bernikah, Cik Kartina telah menunjukkan surat akuan daripada Ketua Jabatan Perbidanan dan Pembedahan Universiti Singapura, Profesor Dr S.S Ratnam yang bertarikh 5 November 1974 kepada Timbalan Mufti. Selain itu, beliau turut menyerahkan satu surat pengakuan kepada Timbalan Mufti yang berbunyi: “*Sesungguhnya saya mengaku dan bersumpah dengan nama Allah, dengan tidak dipaksa oleh sesiapa pun, pada masa ini saya telah menjadi seorang perempuan dan keinginan nafsu saya adalah kepada lelaki.*” Tentang hasrat ingin mendapatkan anak pula, katanya: “*Saya memang ingin mendapatkan anak. Bagaimanapun, saya diberitahu, dalam keadaan sekarang, saya tidak mungkin dapat hamil. Bagaimanapun, kalau saya hendakkan anak, terpaksa*

saya menjalani sekali lagi pembedahan di Amerika.” (Ibid.) Berdasarkan isu-isu yang dibawakan ini, pendekatan mengiktiraf transgender sebagai golongan ketiga di Malaysia sebagai suatu penyelesaian ditinjau sepertimana beberapa negara berikut.

Status Pengiktirafan Transgender Di Negara-Negara Terpilih

Berdasarkan dapatan kajian daripada terjemahan dan pentafsiran al-Quran dan hadis, Zahra, Raihanah & Bashir (2018) mendapati bahawa transeksualiti merupakan masalah GID yang diiktiraf oleh al-Quran dan pembedahan tukar jantina dikenal pasti sebagai kaedah rawatan yang efektif bagi golongan transeksual kerana pembedahan ini hanyalah seperti kaedah rawatan perubatan yang lain dan tidak perlu dianggap sebagai satu perbuatan untuk mengubah ciptaan Allah dengan sengaja. Untuk itu, golongan transgender perlu diiktiraf sebagai golongan ketiga kerana sekiranya mereka tidak dibenarkan untuk mendapatkan rawatan dengan cara pembedahan tukar jantina maka golongan ini akan mudah terdedah kepada penderitaan kesukaran dalam masyarakat dan serta salah laku seksual yang bertentangan dengan akhlak dalam Islam.

Terdapat beberapa negara di dunia yang mengiktiraf golongan transgender sebagai jantina ketiga di negara masing-masing selain jantina lelaki dan perempuan. Antara negara yang mengiktiraf secara rasmi golongan transgender sebagai jantina ketiga ialah Bangladesh yang dikenali sebagai *Hijra* (Aziz & Sameena, 2019). Walaupun golongan ini diiktiraf secara rasmi di Bangladesh namun mereka tetap berhadapan dengan beberapa bentuk diskriminasi dalam mendapatkan pekerjaan dan khidmat kesihatan. Disebabkan itu, golongan *Hijra* masih meneruskan kegiatan sebagai peminta sedekah (*panhandling*) dan pekerja seks sebagai bentuk pendapatan utama mereka (Ibid.). India juga mengiktiraf transgender sebagai golongan ketiga (Rama, 2014) yang turut dikenali dengan *Hijra* (BBC News, 2014). Meskipun diiktiraf namun kebanyakan mereka mengalami pengasingan, dicerca, diganggu dan diserang (Gettleman, 2018).

Pada tahun 2018, Pakistan mengikut jejak langkah yang sama mengiktiraf transgender sebagai golongan ketiga yang dikenali sebagai *Khawaja Sira*. Undang-undang berkaitan transgender iaitu *The Transgender Persons (Protection of Rights) Act 2018* membenarkan sesiapa memilih jantina mereka dan identiti tersebut diiktiraf atas dokumen rasmi, kad pengenalan, pasport dan lesen memandu. Undang-undang tersebut turut melarang sebarang diskriminasi terhadap golongan ketiga di sekolah, tempat kerja, tempat pengangkutan awam dan tempat penjagaan kesihatan. Malahan, mereka juga boleh mengundi dan bertanding dalam pilihanraya (Ingber,

2018). Walau bagaimanapun, komuniti ini tetap bergelut dengan permasalahan seperti pengiktirafan undang-undang, stigma sosial, peminggiran, diskriminasi dan keganasan (Lynch, 2018).

Di Iran, seseorang individu homoseksual perlu menukar jantina mereka kepada lelaki atau perempuan mengikut kecenderungan untuk mengelakkan daripada dihukum sebagai pelaku LGBT kerana homoseksualiti merupakan suatu jenayah. Iran bukan sahaja membenarkan pembedahan tukar jantina malah memberi subsidi bagi sesiapa yang ingin melakukannya (Neha, 2017). Transeksualiti yang dianggap sebagai GID adalah diterima dan diberi hak perlindungan oleh sistem perundangan Iran dan pembedahan tukar jantina dikenal pasti sebagai kaedah rawatan yang efektif bagi mereka. Sejarah yang membenarkan transeksualiti berasal daripada para pemikir Islam tersohor seperti Zakariya Al Razi dan Ibnu Sina serta fatwa Imam Khomeini tentang pembedahan tukar jantina yang dibenarkan menurut undang-undang setelah beberapa syarat perubatan, psikologi dan agama dipenuhi oleh seseorang individu. Namun begitu, selepas pembedahan tersebut dilakukan, golongan transeksual kadangkala mengalami tekanan akibat disisihkan dan diskriminasi daripada keluarga, rakan-rakan dan masyarakat secara umum (Zahra & Raihanah, 2017).

Berdasarkan contoh negara-negara terpilih seperti Bangladesh, India, Pakistan dan Iran yang telahpun mengiktiraf golongan transgender sebagai golongan ketiga di negara masing-masing menurut undang-undang namun mereka masih belum diterima dalam sosio-masyarakat sebagai satu golongan yang diiktiraf. Ironinya, Bangladesh, Pakistan dan Iran merupakan negara-negara Islam. Golongan transgender ini masih mengalami diskriminasi dalam pelbagai bentuk dari aspek pekerjaan, pergaulan, kesihatan dan lain-lain yang menyebabkan mereka hanya hidup dalam komuniti mereka sahaja dan tidak bersifat inklusif disebabkan faktor-faktor permasalahan yang dinyatakan. Negara-negara ini juga meskipun mengiktiraf golongan transgender namun melarang sebarang perbuatan homoseksualiti yang tetap dianggap sebagai suatu kesalahan dan boleh dihukum. Sekiranya golongan transgender diiktiraf secara rasmi sebagai golongan ketiga di Malaysia, apakah masalah-masalah berbangkit seperti di atas tidak akan dialami di negara ini. Fatwa yang dikeluarkan oleh Jawatankuasa Fatwa yang melarang sebarang bentuk pembedahan tukar jantina (kecuali golongan khunsa) dilakukan tetapi persoalan yang perlu ditanggap ialah sama ada undang-undang jenayah baik Syariah mahupun Sivil telah diperuntukkan/digazetkan berkenaan fatwa ini.

Sekiranya golongan transgender ini diiktiraf sebagai golongan ketiga juga, adalah penting untuk difahami berdasarkan kepada fatwa pembedahan tukar

jantina yang telah dikeluarkan oleh Jawatankuasa Majlis Fatwa Kebangsaan bahawa ia akan melibatkan implikasi dari aspek hukum syarak yang berkait dengan perkahwinan, perwarisan, peribadatan, kematian dan hal-hal lain kerana individu tersebut tetap diiktiraf mengikut jantina asal semasa kelahirannya sekalipun dia sudah bertukar jantina. Apabila seorang transgender berkahwin dengan seorang lelaki yang lain, maka perkahwinan tersebut dianggap sebagai tidak sah dan perlu difarakkan (Rosdiana, Aiza & Hakim, 2018) sepertimana satu fatwa yang pernah dikeluarkan oleh Jawatankuasa Perunding Hukum Syarak (Fatwa) Negeri Selangor pada 15 Jun 1993 yang telah memfarakkan/memisahkan pernikahan antara Noranizah Mohd Yusuf dengan Richand Badry kerana Noranizah merupakan seorang lelaki yang telah bertukar jantina. Oleh yang demikian, cadangan penyelesaian yang lebih realistik perlu diambil kira dalam menangani isu ini secara tuntas di Malaysia namun beberapa cabaran ke arah pelaksanaan undang-undang jenayah Syariah yang efektif perlu dikenal pasti terlebih dahulu.

Cabaran Pelaksanaan

Undang-undang sememangnya digubal bertujuan mengawal perilaku masyarakat agar bersesuaian dengan nilai dan norma yang dianuti (Zubaidah, 1993). Disebabkan itu juga dalam sesetengah ungkapan menyebut bahawa undang-undang dilihat sebagai penguatkuasa moral atau akhlak (Aziah, 2003). Tidak dapat tidak, sesebuah ketamadunan bermasyarakat memerlukan pelaksanaan undang-undang yang utuh namun pasti terdapat cabaran-cabaran dalam melaksanakannya yang perlu diatasi. Berdasarkan analisis di atas, beberapa kekangan atau cabaran pelaksanaan yang terdapat dalam undang-undang jenayah Syariah sedia ada serta faktor semasa telah dikenal pasti. Berikut merupakan cabaran pelaksanaan tersebut yang perlu diambil perhatian:

1. Penggunaan perkataan yang tidak jelas atau kabur dalam peruntukan berkaitan transgender; tiada peruntukan khusus berkaitan pembedahan tukar jantina/transseksual walaupun ada fatwa tentangnya, tiada definisi jelas dan kontemporari terhadap elemen “atas tujuan tidak bermoral.”
2. Perbezaan peruntukan undang-undang jenayah Syariah berkaitan transgender antara negeri dan kebanyakannya bersifat *gender bias*.
3. Peruntukan undang-undang jenayah Syariah yang telah lama tidak dikemas kini; kebanyakannya masih mengguna pakai Akta/Enakmen tahun 90an dan awal 2000an.
4. Penguatkuasaan yang lemah, ringan dan longgar tanpa usaha yang serius.

5. Hal-hal berkaitan undang-undang jenayah adalah termasuk di bawah Senarai Persekutuan dan ini termasuklah *precepts of Islam* sepertimana yang didefinisikan oleh Mahkamah Persekutuan melalui kes *Iki Putra Mubarrak* (2021).
6. Golongan transgender kini tidak perlu berada di jalanan atau lorong-lorong kerana terdapat pelbagai aplikasi sosial menawarkan khidmat mencari pelanggan (*e-lacur*).
7. Promosi budaya Barat terhadap penerimaan golongan LGBT atas tiket hak kebebasan asasi manusia serta desakan dan tekanan tuntutan antarabangsa menerusi Deklarasi Hak Asasi Manusia Sejagat (UDHR) dan Pakatan NGO Malaysia (COMANGO) dalam proses *Universal Periodic Review* (UPR).

Cadangan Penyelesaian

Menurut Ahmad Marzuk Shaary, kerajaan bercadang untuk meminda Akta 355 bagi membolehkan hukuman lebih berat dikenakan terhadap golongan LGBT (Fazlina, 2021). Buat masa ini enakmen sedia ada masih diguna pakai selain penguatkuasaan oleh pihak berkuasa negeri ditingkatkan. Menurut beliau: “*Arahan kepada ketua penguat kuasa agama negeri telah diberikan supaya mengambil tindakan tegas kepada mana-mana individu yang perlakuan tidak sopan, pakaian kontra dengan jantina dan juga berkelakuan bercanggah dengan undang-undang enakmen Syariah negeri.*” (Rosmiza, 2021). Sebelum ini juga Ketua Penerangan Parti Islam Semalaysia (Pas), Nasrudin Hasan berpendapat pemerkasaan institusi mahkamah dan enakmen jenayah Syariah melalui pindaan Akta Rang Undang-undang (RUU) 355 merupakan salah satu langkah terbaik mencegah isu LGBT (Sinar Harian, 2018). Setakat ini, hukuman bagi kesalahan jenayah Syariah masih tertakluk kepada hukuman maksimum tidak melebihi tempoh 3 tahun penjara, RM5000 denda dan 6 kali sebatan. Oleh yang demikian, punca permasalahan perlu diteliti dan jalan penyelesaian perlu dikaji. Permasalahan ini perlu dibendung secara agresif kerana risiko untuk menjadikannya menular secara kritikal sangat tinggi terutama dalam era globalisasi media sosial kini yang mana masyarakat sangat mudah terpengaruh dengan apa yang ditonton tanpa menilai kesan baik dan buruk (Afandi & Sabree, 2019). Dengan ini disertakan beberapa cadangan untuk dipertimbang oleh pihak yang berkepentingan:

1. Walaupun aduan dilakukan terhadap golongan transgender namun undang-undang jenayah Syariah menyatakan bahawa jenayah dilakukan atas “tujuan tidak bermoral.” Oleh yang demikian, pindaan perlu dilakukan bagi jenis kesalahan

- supaya ia bukan sahaja tertakluk pada perbuatan tidak bermoral semata-mata.
2. Seperti analisis yang dibuat terhadap kebanyakan peruntukan berkaitan kesalahan lelaki berpakaian dan berperwatakan seperti wanita, majoriti negeri hanya memperuntukkan kesalahan tersebut terhadap lelaki dan bukan terhadap wanita yang berpakaian dan berperwatakan seperti lelaki. Pindaan juga perlu dilakukan terhadap peruntukan berkaitan supaya ia tidak bersikap berat sebelah terhadap satu jantina sahaja kerana realitinya, terdapat juga wanita yang berpakaian dan berperwatakan seperti lelaki.
 3. Penggubalan undang-undang jenayah Syariah yang lebih komprehensif dan menyeluruh. Ini termasuklah tambahan peruntukan yang berkaitan dengan golongan transgender seperti peruntukan tentang pembedahan tukar jantina dan pemalsuan dokumen berhubung jantina pada kad pengenalan, surat-beranak, lesen memandu, urusan rasmi dan sebagainya.
 4. Pengalaman menjadi seorang transgender dan pernah ditangkap sebanyak tiga kali, Cikgu Jeffri menyatakan bahawa satu-satunya penyelesaian yang boleh dilakukan ialah dengan mengetatkan lagi undang-undang Syariah dan penguatkuasaannya kerana golongan transgender amat takut akan pegawai penguatkuasa Syariah (Youtube, 2021). Oleh yang demikian, isu teknikal seperti penguatkuasaan dari aspek faktor, kualiti dan kuantiti Pegawai Penguatkuasa Agama perlu dipertingkatkan dan ditambah baik (Arif & Zubaidah, 2019).
 5. Sepatutnya, daripada keputusan penghakiman Mahkamah Rayuan dalam kes *Juzaili Mohd Khamis* tersebut suatu tindakan yang proaktif perlu dilakukan kerana kesannya dapat dilihat melalui keputusan terbaharu Mahkamah Persekutuan dalam kes *Iki Putra Mubarrak* (2021) yang mengisytiharkan bahawa Seksyen 28 Enakmen Jenayah Syariah (Selangor) 1995 sebagai tidak sah dan tidak berperlembagaan. Demi menjamin penyelesaian jangka masa panjang, suatu tindakan sama ada untuk merombak/meminda/menggubal/menggantikan/menambah baik mana-mana peruntukan yang perlu khususnya dalam Undang-undang Jenayah Syariah Negeri-negeri perlu dikaji supaya ia tidak mudah dicabar oleh pihak-pihak berkepentingan. Bagi mengelakkan kekeliruan pertindihan bidang kuasa antara Mahkamah Syariah dengan Mahkamah Sivil terutamanya dalam hal-hal jenayah yang melibatkan *precepts of Islam*, maka pindaan boleh dilakukan terhadap Perlembagaan Persekutuan supaya (i) meletakkan klausa

- pengecualian khas dalam Senarai I, (ii) pengecualian *precepts of Islam* dalam Senarai I kepada Mahkamah Syariah atau (iii) diletakkan dalam Senarai III iaitu Senarai Bersama.
6. Kerajaan mengadakan sekatan atau setidaknya pemantauan ketat terhadap aplikasi-aplikasi sosial seperti *WeChat*, *Grindr*, *Hornet*, *Blued* dan seumpama dengannya yang boleh diakses secara terbuka dan percuma oleh orang awam melalui *Apple App Store* bagi pengguna Apple dan *Google Play Store* bagi pengguna Android. Terbaharu, aplikasi kontroversi Sugarbook telah disekat oleh Suruhanjaya Komunikasi dan Multimedia Malaysia (SKMM) setelah mendapat beberapa aduan dan laporan berhubung aplikasi tersebut kerana mempromosi aktiviti tidak bermoral yang bertentangan dengan undang-undang negara (Astro Awani, 2021). Pengasas aplikasi kontroversi tersebut juga telah ditahan susulan sekatan aplikasi yang dilakukan (Rohaizah, 2021). Satu senarai mengejutkan yang dikeluarkan mengaitkan aplikasi tersebut dengan beberapa universiti terkemuka dalam negara juga telah menimbulkan polemik dan reaksi bercampur-baur dalam kalangan masyarakat (Zakiah, 2021). Ini bermakna, tindakan pantas dan tegas yang dilakukan oleh kerajaan juga mampu dilakukan terhadap aplikasi-aplikasi lain yang turut mengundang ke arah keruntuhan moral dan bertentangan dengan norma budaya masyarakat Malaysia.
 7. Pendekatan menerima, mendekati dan mengasihi golongan ini juga perlu supaya mereka tidak berasa tersisih dalam masyarakat seterusnya mudah terpengaruh dengan perjuangan dan kempen ala Barat (Zuraidah, Zarrina & Chang, 2018). Program Mukhayyam yang dijalankan oleh Jakim bersama golongan LGBT beragama Islam merupakan inisiatif untuk membantu mereka menjalani kehidupan selari dengan tuntutan syariat melalui pendekatan berhikmah dan rahmah (Editor Yadim, 2019).

Penutup

Isu transgenderisme ini bukanlah suatu isu baharu di Malaysia. Sebelum kes semakan kehakiman dan isu kontroversi yang disebut di atas, sebenarnya banyak kes yang berkaitan dengan transgender telah berlaku cuma mungkin bunyinya tidaklah riuh sekampung isu-isu panas yang tular dewasa ini kerana pada masa lalu, kuasa media sosial tidaklah sehebat dan sekuat sekarang. Menelusuri sejarah, terdapat juga golongan mukhannas pada zaman Rasulullah S.A.W dan Baginda menyantuni golongan ini dengan penuh hikmah dan berhemah namun terdapat

batasan yang perlu dijaga antara golongan tersebut dan wanita semula jadi kerana secara alaminya mereka tetap seorang lelaki. Di Malaysia, Perlembagaan Persekutuan tidak pernah menafikan hak golongan transgender untuk hidup secara aman dan saksama sepertimana warganegara yang lain tetapi tindakan mereka untuk mencabar keabsahan undang-undang jenayah Syariah berkaitan transgender dan peruntukan-peruntukan lain yang tidak membenarkan perbuatan seperti seks luar tabie dan sebagainya dianggap sebagai tidak menghormati kesucian undang-undang Islam itu sendiri. Persoalan lebih besar yang perlu ditanggapi ialah apakah permainan akhir (*end-game*) kelompok LGBT ini di Malaysia. Peruntukan undang-undang jenayah Syariah telahpun dicabar, adakah selepas ini perbuatan berkaitan kesalahan dan hukuman LGBT dalam Kanun Keseksaan pula yang akan dicabar sehingga ke tahap kerajaan mengiktiraf golongan ini sebagaimana beberapa negara lain di dunia dan akhirnya membenarkan perkahwinan sesama sejenis di Malaysia. Baik undang-undang Syariah di bawah negeri-negeri mahupun undang-undang di peringkat Persekutuan perlu dikaji dan diteliti lebih mendalam supaya isu ini dapat ditangani secara tuntas dan komprehensif; berhati-hati dan lebih berani. Tekanan dan anasir luar sepatutnya tidak mudah mengganggu gugat keimanan roh undang-undang Islam yang dikanunkan melalui peruntukan undang-undang Syariah kerana jika iman sudah goyah, maka berlakunya keruntuhan akhlak, moral dan akidah yang tidak mampu diselamatkan lagi bak kata pepatah Melayu, “*nasi sudah menjadi bubur.*”

Penghargaan

Makalah ini merupakan sebahagian daripada hasil kajian di bawah geran penyelidikan Projek FP030-2016 Universiti Malaya yang dibiayai oleh Kementerian Pengajian Tinggi, Malaysia.

Rujukan

- Ab. Rahman, Azman, Zakaria, Mohamad Anwar, Mohd Faisal Yeap, Mursyid Junaidi & Ab. Ghani, Nur Fatimah Amlin. (2020). Lesbian, Gay, Biseksual dan Transgender (LGBT) Menurut Perspektif Undang-undang Syariah dan Undang-undang Sivil di Malaysia: Suatu Perbandingan. *Perdana: International Journal of Academic Research (Social Sciences & Humanities)* Vol. 8. No. 1 August, 37.
- Abd. Azid, Muhammad Adam, Mohd Subri, Nur Syuhada & Ahmad, Khader. (2020). Mak Nyah dan Perkembangannya di Malaysia. *Rabbanica* Vol.1, No. 1, 31.
- Abd. Hamid, Amir (2021, Mac 2). Sajet cari pasal lagi? *Harian Metro*.
<https://www.hmetro.com.my/utama/2021/03/67>

- 9576/sajat-cari-pasal-lagi (Tarikh diakses: 17 Mac 2021)
- Abdullah, Zuraidah, Sa'ari, Che Zarrina & Chang, Lee Wei. (2018). Transgenderisme di Malaysia: Pelan Bimbingan Kembali Kepada Fitrah Dari Perspektif Psikospiritual Islam. *Afkār* Vol. 20 Issue 2, 315.
- Abdul Rahim, Nor Fazlina. (2021, Januari 19). Akta 355 bakal dipinda, hukuman lebih berat untuk LGBT. *Berita Harian*.
<https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2021/01/777750/akta-355-bakal-dipinda-hukuman-lebih-berat-untuk-lgbt> (Tarikh diakses: 26 Januari 2021)
- Abdul Rahman, Narizan. (2017). Judicial Review of Shariah Criminal Offence in Malaysia. *Pertanika J. Soc. Sci. & Hum.* 25 (S): 51-60, 57.
- Abdul Rahman, Sheikh Ghazali (2009). Peranan Institusi Syariah Dalam Menghadapi Cabaran Era Globalisasi. *Jurnal Hukum*, Jld. 27 Bhg. II, Februari, 174.
- Abu Bakar, Mohd Arif Ariffin & Ramli, Siti Zubaidah. (2019). Jenayah Syariah Golongan Mak Nyah: Isu Dan Masalah Penguatkuasaan Di Negeri Melaka. *Jurnal Ilmi*, Jilid 9, 42.
- Aziz, Abdul & Azhar, Sameena. (2019). Social Exclusion and Official Recognition of Hijra in Bangladesh. *Journal of Research on Women and Gender*, Volume 9, 3.
- Azni, Engku Shariful. (2021, Februari 27). Bukan 122 orang tangkap Sajet. *Sinar Harian*.
<https://www.sinarharian.com.my/article/125947/BERITA/Nasional/Bukan-122-orang-tangkap-Sajet> (Tarikh diakses: 14 Mac 2021)
- Bakharudin, Yaqin. (2020, Mac 20). Irsyad Al-Fatwa Siri Ke-467: Hukum Menukar Nama Mak Nyah Dengan Gelaran Nama Wanita. *Laman Web Rasmi Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan*.
<https://muftiwp.gov.my/artikel/irsyad-fatwa/irsyad-fatwa-umum/4358-irsyad-al-fatwa-siri-ke-467-hukum-menukar-nama-mak-nyah-dengan-gelaran-nama-wanita> (Tarikh diakses: 4 April 2021)
- Bernama. (2021, Januari 20). Muhammad Sajjad didakwa berpakaian seperti wanita ketika Majlis Solat Hajat. *Astro Awani*.
<https://www.astroawani.com/berita-malaysia/muhammad-sajjad-didakwa-berpakaian-seperti-wanita-ketika-majlis-solat-hajat-278902> (Tarikh diakses: 14 Mac 2021)
- Editor Yadim. (2019). Program Mukhayyan Jakim bantu LGBT jalani kehidupan. *Laman Web Rasmi Yayasan Dakwah Islamiah Malaysia*, 21 April.
<https://www.yadim.com.my/v2/program->

- mukhyyam-jakim-bantu-lgbt-jalani-kehidupan/ (Tarikh diakses: 21 April 2021)
- Gettleman, Jeffrey. (2018, Februari 17). The Peculiar Position of India's Third Gender. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2018/02/17/style/india-third-gender-hijras-transgender.html> (Tarikh diakses: 10 April 2021)
<https://www.youtube.com/watch?v=pzVNL-dqPjU>. Minit 44:14 (Tarikh diakses: 14 April 2021)
- Ingber, Sasha. (2018, Mei 9). Pakistan Passes Historic Transgender Rights Bill. *The Two-Way*.
<https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2018/05/09/609700652/pakistan-passes-historic-transgender-rights-bill> (Tarikh diakses: 11 April 2021)
- Ismail, Mohd Khairul Anwar. (2015). *Suami Gay Isteri Mak Nyah*. Batu Caves: PTS Millennia Sdn. Bhd., 24-5.
- Ismail, Siti Zubaidah. (1993). Dalihan "Keperluan" Dalam Undang-Undang Jenayah Islam dan Inggeris. *Jurnal Syariah*, Fakulti Syariah Akademi Islam, Universiti Malaya, Kuala Lumpur. Jld. 1, Bil. 2, Julai, 323.
- Kamus Dewan Edisi Keempat. (2015). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 784. Entri: khunsa.
- Kasim, Rosmiza. (2021, Januari 19). Kerajaan sedia pinda undang-undang tangani LGBT. *Sinar Harian*.
<https://www.sinarharian.com.my/article/119812/BERITA/Nasional/Kerajaan-sedia-pinda-undang-undang-tangani-LGBT> (Tarikh diakses: 26 Januari 2021)
- Khair, Norsaadah. (2018, Disember 21). Pendekatan Rasulullah SAW tangani isu transgender. *Berita Harian*.
<https://www.bharian.com.my/rencana/agama/2018/12/511552/pendekatan-rasulullah-saw-tangani-isu-transgender> (Tarikh diakses: 20 April 2021)
- Koya, Zakiah. (2021, Februari 14). Higher Education Ministry to investigate 'sugar baby' claims. *The Star*.
<https://www.thestar.com.my/news/nation/2021/02/14/higher-education-ministry-to-investigate-039sugar-baby039-claims> (Tarikh diakses: 15 April 2021)
- Lakshmi, Rama. (2014, April 16). India recognizes a third gender, but homosexuality is still a crime. *The Washington Post*.
<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/04/15/india-recognizes-a-third-gender-but-homosexuality-is-still-a-crime/> (Tarikh diakses: 10 April 2021)
- Lembut, Ibrahim. (2012). Penyeragaman Undang-undang Islam di Malaysia: Antara Realiti dengan Harapan. Dalam Siti Shamsiah Md Supi (Ed.), *Korpus Undang-undang Islam di Malaysia: Semakan & Cabaran*, 10. Kuala Lumpur: Penerbit IKIM.
- Lynch, Lucas. (2018, Julai 3). Gender, Identity, and Pakistan's "Third Gender." *The Society Pages*.
<https://thesocietypages.org/trot/2018/07/03/gender-identity-and-pakistans-third-gender/> (Tarikh diakses: 11 April 2021)
- Mat Husin, Mukhriz. (2021, Mac 2). Muhammad Sajjad ulangi keluar Islam. *Sinar Harian*.
<https://www.sinarharian.com.my/article/126425/BERITA/Semasa/Muhammad-Sajjad-ulan-ikrar-keluar-Islam> (Tarikh diakses: 17 Mac 2021)
- Md Ismail, Mohamad Afandi & Nasri, Mohd Sabree. (2019). Gejala LGBT di Malaysia: Isu dan Cadangan Penyelsaian. *Journal of Law & Governance*, Volume 2 (No.1), 63.
- Mohamed Adil, Mohamed Azam. (2017). Hak Asasi dan Undang-undang Kesalahan Jenayah Syariah. *CLJ Law 1 LNS(A) cvii*, 3.
- Mohamed Adil, Mohamed Azam. (2018). Transgender: Hak Asasi Ala Barat. Dalam Mohamed Adil, Mohamed Azam (Ed.), *Pelaksanaan Undang-undang Islam di Malaysia: Khayalan atau Realiti?*, 289-90. Nilai: Ilham Books.
- Mohamed Ibrahim, Ahmad. (1997). Ke Arah Islamisasi Undang-undang di Malaysia. Dalam Mohamed Ibrahim, Ahmad (Ed.), *Pentadbiran Undang-undang Islam di Malaysia*, 49-56. Kuala Lumpur: Institut Kefahaman Islam Malaysia (IKIM).
- Mohammad Hazim Shah, Mohammad Hariz Shah & Buang, Ahmad Hidayat. (2020). Sumbangan Profesor Tan Sri Ahmad Ibrahim Dalam Pindaan Undang-undang Bagi Memperkasakan Undang-undang Islam Di Malaysia. Dalam Mohamed Adil, Mohamed Azam, Buang, Ahmad Hidayat & Abdullah, Ahmad Badri (Eds.), *Mahkamah Syariah Di Malaysia: Menelusuri Cabaran Melestari Hadapan*, 238. Shah Alam: Penerbit UiTM.
- Mohd Arif, Mohd Izzat Amsyar, Shafie, Muhammad Syahlan, Hanapi, Hisham & Mohd Hassan, Fareed. (2018). Salah Laku LGBT Dalam Perundangan Malaysia: Undang-undang Sebagai Mekanisme Pembantaran dan Kawalan. *Journal of Advanced Research in Social and Behavioural Sciences* 13, Issue 1, 21.
- Mohd Awal, Noor Aziah. (2003). *Pengenalan Kepada Sistem Perundangan Di Malaysia*. Petaling Jaya: International Law Book Services, 3.

- Mokhtar, Suwarni. (2021, Februari 25). Kesalahan liwat bawah undang-undang syariah terbatal. *Utusan Malaysia*.
<https://www.utusan.com.my/berita/2021/02/kesalahan-liwat-bawah-undang-undang-syariah-terbatal/> (Tarikh diakses: 19 April 2021)
- Onga, Rosdiana, Mohd Mokhtar, Ros Aiza & Mohad, Abd Hakim. (2018). Fatwa Pembedahan Pertukaran Jantina di Malaysia. *Jurnal Sultan Alauddin Sulaiman Shah*, Special Issue, 57.
- Raja Rahim, Raja Noraina & Dolah Aling, Yusmizal. (2021, Februari 25). Jais buru Nur Sajat. *Harian Metro*.
<https://www.hmetro.com.my/mutakhir/2021/02/678120/jais-buru-nur-sajat> (Tarikh diakses: 14 Mac 2021)
- Rusli, Muhammad Fahmi (2020, Februari 6). Irsyad al-Fatwa Siri Ke-407: Hukum mukhannas Masuk Tandas Perempuan. *Laman Web Rasmi Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan*.
<https://muftiwp.gov.my/artikel/irsyad-fatwa/irsyad-fatwa-umum/4134-irsyad-al-fatwa-siri-ke-407-hukum-mukhannas-masuk-tandas-perempuan> (Tarikh diakses: 20 April 2021)
- Sadali, Guntor. (1975, November 7). Kahwin lepas tukar seks – Mohd Fauzi kini menjadi Sari Kartina nikah depan Kadi di JB. *Berita Harian*. Seperti dibincangkan di
<https://negaramerdeka.com/sebelum-sajat-ini-kisah-yang-pernah-menggemparkan-negara-46-tahun-lalu/> (Tarikh diakses: 13 Mac 2021)
- Sarcheshmehpour, Zahra & Abdullah, Raihanah. (2017). Transsexuality in Iran: Issues and Challenges. *Journal of Shariah Law Research (JSLR)*, Vol. 2(1), 69-70.
- Sarcheshmehpur, Zahra, Abdullah, Raihanah & Alkali, Muhammad Bashir. (2018). Gender Change of Transsexuals in Shariah: An Analysis. *Journal of Shariah Law Research (JSLR)*, Vol. 3(1), 153.
- Sinar Harian. (2018, Julai 7). Akta RUU 355 mampu cegah LGBT. *Astro Awani*.
<https://www.astroawani.com/berita-malaysia/akta-ruu-355-mampu-cegah-lgbt-179846> (Tarikh diakses: 26 Januari 2021)
- Temu bual bersama Zainul Rijal Abu Bakar pada 27 November 2020 jam 3 petang melalui aplikasi Google Meet.
- Thirani Bagri, Neha. (2017, April 19). “Everyone treated me like a saint” – In iran, there’s only one way to survive as a transgender person. *Quartz*.
<https://qz.com/889548/everyone-treated-me-like-a-saint-in-iran-theres-only-one-way-to-survive-as-a-transgender-person/> (Tarikh diakses: 7 April 2021)
- T.p. (2014, April 15). India court recognises transgender people as third gender. *BBC News*.
<https://www.bbc.com/news/world-asia-india-27031180> (Tarikh diakses: 10 April 2021)
- T.p. (2014). Lelaki berpakaian wanita: Mahkamah Rayuan tolak keputusan Mahkamah Tinggi. *Utusan Malaysia*.
<http://www.utusan.com.my/berita/mahkamah/lelaki-berpakaian-wanita-mahkamah-rayuan-tolak-8232-keputusan-mahkamah-tinggi-1.22166> (Tarikh diakses: 29 Disember 2017)
- T.p. (2021, Februari 15). SKMM sekat laman web Sugarbook. *Astro Awani*.
<https://www.astroawani.com/berita-malaysia/skmm-sekat-laman-web-sugarbook-283066> (Tarikh diakses: 15 April 2021)
- Zainal, Siti Rohaizah. (2021, Februari 18). Pengasas ‘Sugarbook’ ditahan. *Utusan Malaysia*.
<https://www.utusan.com.my/nasional/2021/02/pengasas-sugarbook-ditahan/> (Tarikh diakses: 15 April 2021)
- Zakaria, Shaikha. (1986). The Legal Literature of Malaysia. *Malaysian Legal Essays*, ed. M.B. Hooker. Kuala Lumpur: Malayan Law Journal Sdn. Bhd.
- Zin, Zaain. (2021, Februari 27). Nur Sajat jangan ingat boleh terlepas. *Utusan Malaysia*.
<https://www.utusan.com.my/nasional/2021/02/nur-sajat-jangan-ingat-boleh-terlepas/> (Tarikh diakses: 17 Mac 2021)

KES-KES

- Kes Iki Putra bin Mubarrak v Kerajaan Negeri Selangor & Anor* [2021] 2 MLJ 323
- Kes Muhamad Juzaili Bin Mohd Khamis & Ors v State Government of Negeri Sembilan & Ors* [2015] 3 MLJ 513
- Kes Muhamad Juzaili Bin Mohd Khamis & Ors v State Government of Negeri Sembilan & Ors* [2014] MLJU 1063
- Kes State Government of Negeri Sembilan & Ors v Muhammad Juzaili Bin Mohd Khamis & Ors* [2015] 6 MLJ 736
- Kes Sukma Darmawan Sasmitaat Madja v Ketua Pengarah Penjara Malaysia & Anor* [1999] 2 MLJ 241

STATUT

- Akta Kesalahan Jenayah Syariah (Wilayah-Wilayah Persekutuan)1997 (Akta 559)
- Akta Undang-undang Sivil 1956 (Disemak 1972) (Akta 67)
- Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991 (En. 4/93)

Enakmen Jenayah (Syariah) 1992 (En. 3/92)
Enakmen Jenayah Syariah Negeri Sembilan 1992 (En. 4/92)
Enakmen Jenayah Syariah (Selangor) 1995 (En. 9/95)
Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah 1995 (En. 3/95)
Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah 1997 (En. 4/97)
Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah 2013 (En. 11/2013)
Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Kedah Darul Aman) 2014 (En. 18/2014)
Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Negeri Pulau Pinang) 1996 (En 3/96)
Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah (Takzir) (Terengganu) 2001 (En. 7/01)
Enakmen Kesalahan Syariah (Negeri Melaka) 1991 (En. 6/91)
Kanun Jenayah Syariah (II) (1993) 2015 (En. 13/2015)
Ordinan Kesalahan Jenayah Syariah 2001 (Bab 46/2001)
Perlembagaan Persekutuan